

มั่นคง ตรงไป ตรงมา
แนวหน้า

ปีที่ 33 ฉบับที่ 11636 วันศุกร์ที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 หน้า 5

ทิศทาง ตลาดสมุนไพรไทย 'วิกฤติ' หรือ 'โอกาส' ในยุค AEC

เป็นที่ทราบกันดีว่า “สมุนไพร” ของประเทศไทย มีชื่อเสียงมากในระดับนานาชาติ ทั้งในแง่ของยา, เครื่องปรุงรสอาหาร หรือผลิตภัณฑ์เสริมความงาม ขณะเดียวกัน กระแส (Trend) ของโลกในวันนี้ โดยเฉพาะในหมู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ก็ต้องการหันกลับไปสู่วิถีธรรมชาติ เช่น การบริโภคพืชผักปลอดสารเคมี (Organic) ดังจะเห็นได้จากสหภาพยุโรป (EU) ที่มักจะนำเงื่อนไขดังกล่าว มาติดกันสินค้าเกษตรจากไทยอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลายประการที่อาจทำให้ธุรกิจที่ไทยน่าจะมิข้อได้เปรียบ ทั้งในแง่วัตถุดิบและเรื่องราวที่มาของผลิตภัณฑ์ กลายเป็นเสียเปรียบได้ ไม่ว่าจะเป็นฐานการผลิตที่ส่วนใหญ่เป็นรายย่อย (SMEs) ที่ไม่สามารถดำเนินการให้ได้มาตรฐานสากล หรือปัญหาการลักลอบเลียนแบบในบางประเทศที่ไม่มีการคุ้มครองในทรัพย์สินทางปัญญา

วันนี้สัปดาห์ที่ 5 ขอนำเรื่องราวของ “ยักษ์ใหญ่” ด้านผลิตภัณฑ์ดังกล่าวของไทย ที่มีโอกาสขยายไปในระดับโลก มาเล่าให้ทุกท่านได้ทราบ ว่าตกลงแล้ว “เราอยู่ตรงไหน?” และ “เราจะทำอะไรต่อไป?” กันบ้าง เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้ชัด ในยุคที่การเปิดเสรีทางการค้า เริ่มจะมีอาณาเขตกว้างขึ้นเรื่อยๆ

‘มาตรฐาน’ สูงเกินไป ?

ปัญหาใหญ่ประการหนึ่ง ที่สมุนไพรไทยไม่สามารถไปไกลได้ในระดับนานาชาติ หรือแม้แต่อาจจะเอาตัวไม่รอดในอนาคต เพราะมาตรฐานใหม่ที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กำลังจะออกมาบังคับใช้พร้อมๆ กับการเข้าสู่ AEC คือมาตรฐาน GMP+PIC/S ที่เป็นมาตรฐานของสหภาพยุโรป และใช้กันในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว แทนที่ GMP-WHO หรือมาตรฐานเก่าที่ใช้กันมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1992 (พ.ศ.2535) ซึ่งจะทำให้ต้องมีกระบวนการดูแลคุณภาพที่ละเอียดซับซ้อนมากขึ้น

ไพศาล เวชพงศา เจ้าของกิจการยาแก้ไอน้ำคำตราเสือดาว หนึ่งในผู้ประกอบการสัญชาติไทยไม่กี่ราย ที่สามารถออกไปแข่งขันในระดับนานาชาติ มองว่ากฎระเบียบดังกล่าวของอย. อาจทำให้ SMEs จำนวนมากอยู่ไม่ได้ เพราะการปรับปรุงกระบวนการผลิต ต้องใช้งบประมาณที่มาก ซึ่งอาจไม่คุ้มเมื่อเทียบกับตลาดที่ขายกันในปัจจุบัน ที่เน้นลูกค้าในท้องถิ่นของคน และส่วนใหญ่อาณาเขตจะไม่เกินระดับจังหวัด

“ถ้าประกาศใช้เมื่อไร พวกเราจะปิดไป 800 โรงงานแน่นอน คือกฎเกณฑ์ต่างๆ เราไปคุยกับทางอาเซียนมา เขาก็ไม่ทำตาม อย่างเวลาประชุม เราเอากฎของ GMP-ASEAN มาคุยตั้ง 5-6 ปี แต่สุดท้ายเราต้องไปเปลี่ยนเป็น PIC/S ซึ่งเป็นระบบที่สูงมาก และเป็นระบบที่ยาแผนปัจจุบันเขาใช้กัน ทางเราก็มีการคัดค้าน มีการทำประชาพิจารณ์ 4 ภาค เขาก็ไม่เห็นด้วย ผมว่าเรื่องส่งออกคงไม่พุดมาก เอาแค่อู่ยู่รอดในประเทศ ถามว่าจะอยู่ได้หรือเปล่า?”

การศึกษาของแผนโบราณเรา ต้องยอมรับว่าค่ามาก ท่องจำทั้งนั้น พอมาเปลี่ยนเป็นวิทยาศาสตร์หน่อย มันทำไม่ได้ อันนี้เป็นปัญหาทางการศึกษาจริงๆ ถ้าเราไม่มีเกณฑ์ที่รัดกุมขึ้นกว่าเกณฑ์ในปัจจุบัน มันเป็นไปได้ที่จะดึงขึ้นไป แล้วต่างจังหวัดอีกยาก 800 กว่าโรงอยู่ต่างจังหวัด ข้างล่างขายยา ข้างบนบดยา ไปตรวจยังใงก็ไม่ผ่าน พอเดินผ่านห้องน้ำ GMP ตก เพราะมันต้องมีห้องน้ำในบริเวณผลิตยา พอออกให้ขาย จะให้ย้ายไปไหน ก็ขายบิลละล้าน จะให้ทำอะไร ลงทุนอีก 5 ล้าน เพื่อทำยาขายบิลละล้านห้าแสน ด้านหกแสน เขาก็สายหัว บอกไม่เอา”

เจ้าของยาแก้ไอยี่ห้อดัง ยังกล่าวเสริมอีกว่า ถึงจะไม่

(ต่อด้านหลัง)

ผ่านมาตรฐาน แต่การผลิตแล้วขายแบบผิดกฎหมาย ก็ยังคงดำเนินต่อไป ดังจะเห็นจากโฆษณาตามสื่อต่างๆ ที่มักจะอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง คำถามคือ..แล้ว ออ. จะสามารถตามจับได้ทั้งหมดหรือไม่? พร้อมกับเสนอว่า เหตุใดเราจึงไม่ทำอย่างอินโดนีเซียหรือมาเลเซีย ที่ใช้หลัก “2 มาตรฐาน” คือมาตรฐานในประเทศอย่างหนึ่ง กับมาตรฐานส่งออกระหว่างประเทศอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้ธุรกิจจากหน้าเหล่านี้อยู่รอดได้ และยังสามารถควบคุมคุณภาพได้ด้วย

‘สิงคโปร์’ ก้าวแรกของ ‘ผู้ส่งออก’

ถึงแม้ว่าฐานลูกค้าสมุนไพรเหล่านี้ จะมุ่งเน้นเพียงคนในประเทศเป็นหลัก แต่ในอนาคตเมื่อ AEC เกิดขึ้น SMEs ไทยย่อมต้องถูกท้าทายจากธุรกิจข้ามชาติ ดังนั้นผู้ประกอบการไทย ก็จะต้องเร่งปรับตัวเช่นกัน โดยต้องขยายฐานการตลาด หรือเลือกไปลงทุนในต่างแดนมากขึ้น ซึ่งประเด็นนี้ เมธา สิมะวรา ทายาทรุ่นที่ 3 ของยาอมแก๊สโตราตะซาบ 5 ตัว มองว่า “สิงคโปร์” เป็นด่านแรกที่สำคัญที่สุด ก่อนคิดรุกออกไปยังตลาดอื่นๆ ต่อไป

“สำหรับยาในประเทศไทย ผมว่าถ้าจะไป ขอให้ดูที่เพื่อนบ้าน ลาว เขมร พม่า เวียดนาม คือตลาดพวกนี้ก่อน แต่ถ้าคิดจะ Go Inter สิงคโปร์นี่แนะนำก่อนเลย เพราะความโปร่งใสและความง่าย และความชัดเจนในเรื่องของเอกสาร คือของเขานี้คือทรัพย์สินไม่มี” คุณเมธา กล่าว ซึ่งถ้าเอกสารถูกต้องครบถ้วน จะใช้เวลาจดทะเบียนเพียง 6 เดือนเท่านั้น เทียบกับอีกหลายประเทศที่ใช้เวลานานกว่า เช่น ยองกงที่ใช้เวลาถึง 2 ปี

ผู้บริหารรุ่นที่ 3 ของยาอมที่คนไทยคุ้นเคยกันดี ที่วันนี้ “ตะซาบ 5 ตัว” เป็นเครื่องหมายการค้าที่ติดตลาด และมีสินค้าวางจำหน่ายในหลายสิบประเทศทั่วโลก ยังได้เปรียบเทียบ 2 ตลาดใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกา กับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยกล่าวว่า การจดทะเบียนเพื่อนำเข้าไปจำหน่ายในสหรัฐ ทำได้ง่ายกว่าจีน เนื่องจากข้อกำหนดค่อนข้างนิ่งตายตัว ขณะที่จีนนั้น นับตั้งแต่เกิดวิกฤติการทุจริตในกระทรวงสาธารณสุข กรณีนมผงปนเปื้อนสารเมลามีน จนรัฐมนตรีประจำกระทรวงถูกประหารชีวิต ทำให้ข้อกำหนดมีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะๆ

“กฎหมายมันไม่นิ่ง มันเปลี่ยนทุกปี พอกฎหมายไม่นิ่ง เอกสารที่ผมพยายามทำ ก็ต้องตามตลอด แต่ของอเมริกาเขาจะค่อนข้างนิ่ง เขาพูดเลยว่าในสารบบของเขา มีสารแก๊สไออยู่ทั้งหมด 28 ตัว และ 1 ใน 28 ตัวคือเมนทอล กฎหมายเขาบอกว่าถ้ามีสิ่งใดใน 28 ตัวนี้ โดยที่องค์ประกอบอื่นไม่เป็นพิษ ถือว่าตรงนั้นคือแก๊สไอ

ผมก็เอาตะซาบของผม ใส่เมนทอลเข้าไป แล้วก็ขึ้นทะเบียน แต่ที่นี้ ผมไม่ได้หวังจะขายคนอเมริกัน เพราะคนอเมริกันไม่ค่อยรู้จัก แต่ผมหวังจะขายคนเอเชียที่อยู่ในอเมริกา

ซึ่งเยอะมากกว่า ความง่าย..อเมริกันง่ายกว่า แต่ตลาดที่ใหญ่กว่า แน่นอนคือจีน เพราะคนจีนรู้จักยาผม แต่ก็อย่างที่บอก ละครับว่าไปยาก”

อย่าลืมนัด ‘ลิขสิทธิ์’

ปิดท้ายด้วยเรื่องของ “ลิขสิทธิ์และเครื่องหมายการค้า” ที่คนไทยมักไม่ค่อยใส่ใจเท่าที่ควร ดังที่ปรากฏเป็นข่าวบ่อยๆ ว่านายทุนต่างชาติพยายามนำภูมิปัญญาไทยหลายอย่าง ทั้ง นวดไทย มวยไทย หรือข้าวหอมมะลิ ไปจดลิขสิทธิ์เป็นของตนเอง ทำให้ต้องมีการประท้วงกันอยู่บ่อยครั้ง ซึ่ง รศ.จินตนา บุญจบการ นักวิชาการจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เล่าประสบการณ์กรณี “ซอสพริกศรีราชา” ไว้เป็นอุทาหรณ์ ว่าเรื่องของลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้าไม่ใช่เรื่องล้อเล่น แต่เป็นเรื่องสำคัญมาก

“รู้จักซอสตราศรีราชาไหมคะ ชื่อของไทยแน่ๆ วันนึง คนไทยไปเมืองนอก อาหารฝรั่งไม่ถูกปาก เลขตามเขาวงกต ซอสที่ทำจากประเทศเม็กซิโกไหม (ซอสที่ไร้รสเผ็ด) คนเสิร์ฟบอกว่าไม่มี และถามว่าเอาซอสศรีราชาได้ไหม คนไทยก็ตอบ Yes, Please ขอมาดูหน่อย ขอโทษเถอะ..ใช้ชื่อว่าศรีราชาเป๊ะเลย รสชาติ กลิ่น เหมือนเป๊ะเลย แต่ไม่ได้ผลิตที่ประเทศไทยค่ะ ผลิตที่ประเทศสเปน จดลิขสิทธิ์แล้วเรียบร้อยด้วย”

อ.จินตนา กล่าวทิ้งท้าย พร้อมกำชับว่าหากจะจดลิขสิทธิ์ ขอให้จดในทุกประเทศที่นำไปจำหน่าย ซึ่งที่ผ่านมา คนไทยนิยมจดกันแต่เพียงในประเทศไทย ทำให้การคุ้มครองทำได้แค่ในไทยเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมไปยังประเทศอื่นๆ ด้วย

สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจสมุนไพร หรือผู้ที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม ช่วงนี้จะมีกรอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยในวันที่ 4-5 มีนาคม และ 18-19 มีนาคม 2556 จัดขึ้น ณ ห้องประชุม ชั้น 9 สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตผลทางการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) ส่วนวันที่ 23 มีนาคม 2556 จัดขึ้น ณ ห้องนันทรี ชั้น 4 อาคาร KU Home ภายใน ม.เกษตรศาสตร์ (บางเขน) เช่นกัน โดยกิจกรรมในแต่ละวัน จะเริ่มในเวลา 9.00-16.00 น.

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หลายคนบอกว่ามันคือโอกาส แต่หลายคนก็บอกว่ามันคือวิกฤติ ซึ่งก็เป็นเรื่องปกติที่ทุกอย่างย่อมมี 2 ด้านเสมอ ขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่าจะสามารถเอาตัวรอดในการแข่งขันที่ดุเดือดเช่นนี้ ได้มากน้อยแค่ไหนแน่นอน สำหรับธุรกิจใหญ่ๆ สร้างชื่อมาอย่างยาวนาน คงไม่ใช่ปัญหาที่หนักอกเท่าไรนัก แต่สำหรับ SMEs ทั้งหมด ทั้งที่เดิมเป็นธุรกิจแบบพอเพียงก็ดี หรือผู้ประกอบการหน้าใหม่ในวงการก็ดี นี่คงเป็นปัญหาหนัก และเป็นภาระหนักให้ทั้งกระทรวงสาธารณสุข และทีมเศรษฐกิจของรัฐบาล ต้องเข้าไปดำเนินการอย่างเร่งด่วน

เพราะต้องไม่ลืมว่า ธุรกิจขนาดย่อมแต่ละรายก็มีพนักงานต้องดูแล และถ้าธุรกิจเหล่านี้พากันล้ม สิ่งตามมาอย่างหนีไม่พ้น..คือคนอีกจำนวนมากต้องกลายเป็นคนว่างงาน